

הקופה הסודית של הימין המתנחלי

תקציב התמיכות של החטיבה
להתיישבות - חשיפה וניתוח

תקציר

כבר כמה חודשים שהחטיבה להתיישבות, הפועלת במסגרת ההסתדרות הציונית העולמית, זוכה לתשומת לב ציבורית ופוליטית מוגברת. בימים אלו, כשהציבור הישראלי מתעניין יותר מתמיד בשאלה "איפה הכסף?", **החטיבה היא דוגמה מובהקת לאופן שבו מסתירים באופן מכוון ושיטתי מאזרחי ישראל מה נעשה בכספי המסים שלהם** ואף מנצלים אותם לשימושים שחוקיותם מוטלת בספק רב.

למרות שתקציב החטיבה מתבסס על כספי ציבור, החטיבה מסרבת לפרסם ברבים מה עולה בגורלם של מאות מיליוני השקלים שמזרימה אליה הממשלה מדי שנה. כתוצאה מכך, פעילות החטיבה אינה נתונה תחת שום סוג של פיקוח - פרלמנטרי, ציבורי או תקשורתי.

לאור הביקורת הקשה שסופגת החטיבה, טען שר האוצר יאיר לפיד כי רוב תקציבה מושקע בגליל ובנגב, אלא שהנתונים שהגיעו לידינו עומדים בסתירה לטענות אלה: **74% מהתמיכות הישירות של החטיבה ברשויות מקומיות וביישובים מושקעים דווקא ביהודה ושומרון**. כלומר, הנגב והגליל נותרים מוזנחים מאחור, בזמן שיישובים הנמצאים מעבר לקו הירוק זוכים למימון ציבורי נדיב ביותר. לשם המחשה, ההתנחלות בית-אל לבדה מקבלת 51.5 מיליון שקל - יותר מכל יישובי הגליל והנגב גם יחד.

מהממצאים שבידינו עולה בבירור כי **החטיבה להתיישבות הפכה להיות הקופה הפרטית והחשאית של הימין המתנחלי** – תקציב שמן, נעדר כל פיקוח ובקרה, שבאמצעותו המפלגות המזוהות עם מפעל ההתנחלות, ובראשן "הבית היהודי" ו"ישראל ביתנו", משתמשות בכספי ציבור במטרה לחזק את ההתיישבות מעבר לקו הירוק וגם לבסס את התשתית הפוליטית והאידיאולוגית שלהן ברחבי המדינה.

החטיבה להתיישבות, הפועלת במסגרת ההסתדרות הציונית העולמית, מעבירה סכומי עתק לרשת ענפה של עמותות ימין תורניות. בהקשר זה יש לציין כי בראש ההסתדרות הציונית העולמית עומד כיום אברהם דובדבני, איש מפלגת המפד"ל (היום מפלגת "הבית היהודי"). מימון העמותות התורניות מעלה חשדות כבדים לניהול בלתי תקין, שכן דובדבני מכהן בוועד המנהל של שני גופים הזוכים לתמיכה כספית נדיבה מצד החטיבה.

בנוסף, מעניקה החטיבה תמיכה בגובה מאות אלפי שקלים למרכז תורני שבראשו עומד לא אחר מאשר איש "הבית היהודי" וראש מינהלת הגרעינים התורניים במשרד הבינוי והשיכון, הרב אריאל דורפמן. במלים אחרות, אחד האישים המרכזיים ביותר בתהליך הקצאת כספים ממשלתיים לעמותות תורניות עומד בעצמו בראש עמותה תורנית הממומנת ישירות מאותו תקציב.

כספי ציבור משמשים להנחת תשתית פוליטית-אידיאולוגית של הימין המתנחלי ברחבי המדינה. בחינה מדוקדקת של תקציב התמיכות מעלה כי **40 מתוך 52 הגרעינים התורניים שמקבלים כסף מהחטיבה - כלומר, 76% -מקיימים זיקה פוליטית ברורה למפלגת "הבית היהודי"**. ברבות מהעמותות הנתמכות מעורבים בכירים במנגנון המפלגתי. בין הנהנים מתקציבי החטיבה: עמותה שבראשה עומד הרב ד"ר דניאל טרופר, מקורב של השר נפתלי בנט ומי שאחראי בימים אלה על כתיבת החוקה החדשה של "הבית היהודי"; הרב רחמים נסימי, שהיה מועמד בבחירות הפנימיות של המפלגה ופקד כמה אלפי חברים לשורותיה; גופים תורניים שייסד סגן שר החינוך וחבר מפלגת "הבית היהודי", אבי וורצמן; מוסדות תורניים המקבלים מהחטיבה מאות אלפי שקלים מדי שנה ומנוהלים בידי רבנים שהורו להצביע למפלגתו של נפתלי בנט בבחירות האחרונות.

החטיבה להתיישבות, בהיותה בלתי-שקופה ונעדרת פיקוח, מאפשרת הזרמת כספי ציבור בחשאי תוך עקיפת הקריטריונים הבסיסיים ביותר של משרד האוצר בנוגע לחלוקת כספי ציבור לעמותות פרטיות.

בנוסף, התחקיר מגלה כי **כספי הציבור המועברים דרך החטיבה להתיישבות מגיעים גם לכיסן של עמותות שבינן לבין התיישבות אין דבר וחצי דבר**. כך, למשל, מעבירה החטיבה מדי שנה מיליוני שקלים לגרעינים תורניים הפועלים בלב לבן של ערים במרכז הארץ, דוגמת הוד השרון, מודיעין, רמת השרון ורעננה. כל זאת בניגוד מפורש לשורה של החלטות הממשלה שהדגישו כי יש לפעול לחיזוק גרעינים המקיימים פעילות חברתית וחינוכית בפריפריה החברתית של ישראל, במיוחד בנגב, בגליל וביישובי עוטף עזה.

למרבה האבסורד, מהמידע שבידינו עולה כי החטיבה אפילו מתקצבת גרעין תורני ברמת אביב ג'. זו בוודאי לא פריפריה, גם לא פריפריה חברתית, וזו גם לא התיישבות: מדובר בכספי ציבור המממנים מנגנון החזרה בתשובה הפועל בגני ילדים, בבתי ספר ממלכתיים ובמתנ"סים. **המטרה העליונה של הגרעינים הללו, כפי שמודים פעילים מרכזיים, היא "הפצת התורה בגוש דן"**. לדברי גורמים במפלגת "הבית היהודי", **מנגנון זה נועד גם לחזק את האחיזה הפוליטית של המפלגה ברשויות המקומיות ואף לשמש אותה בבחירות הכלליות הבאות**.

כמו כן, החטיבה מזרימה מאות אלפי שקלים לשיבות הסדר תחת הכותרת "גרעיני התיישבות", למרות החלטת ממשלה הקובעת כי ישיבות וכוללים לא ייחשבו כגרעינים לשם קבלת סיוע.

לבסוף, בחינה מדוקדקת של הארגונים הנתמכים מגלה כי **חלק מראשי העמותות שמקבלות כספי ציבור מהחטיבה מעודדים בגלוי פעולות "תג מחיר" נגד חיילי צה"ל במטרה למנוע פינוי מאחזים**; תומכים בגלוי בסירוב פקודה; מסיתים נגד האוכלוסייה הערבית בישראל; מצהירים כי יש להכפיף את המדינה לחוקי התורה; ופועלים נגד פינוי מאחזים בלתי-חוקיים ולמען קידום חזון הקמת בית המקדש השלישי.

1

רקע: מהי החטיבה להתיישבות?

החטיבה להתיישבות נוסדה על-ידי ראש הממשלה לוי אשכול תחת ההסתדרות הציונית העולמית. עד 1992 פעלה החטיבה במקביל למחלקה להתיישבות של הסוכנות היהודית תחת הנהלה משותפת, אלא שב-1993 הופרדו הגופים, והחטיבה החלה לפעול כיחידה עצמאית.

ייעודה העיקרי של הוא "חיזוק הפריפריה של מדינת ישראל באמצעות הקמת יישובים כפריים וביסוסם בכל תחומי החיים. בתוך כך, פועלת החטיבה לפיתוח אלמנטים אזוריים שישרתו את היישובים ויסייעו ביצירת אזורי התיישבות בעלי בסיס כלכלי-חברתי איתן".¹

החטיבה להתיישבות משמשת, למעשה, כזרוע הביצועית של הממשלה לבנייה ברחבי הארץ ובשטחי יהודה ושומרון, ותקציבה מגיע מקופת המדינה. החטיבה פועלת במסגרת ההסתדרות הציונית העולמית - גוף חוץ-ממשלתי - ועל-כן חופש המידע אינו חל עליה. בהקשר זה חשוב להזכיר כי יו"ר ההסתדרות הציונית העולמית הוא אברהם דובדבני, המזוהה עם מפלגת "הבית היהודי" ומשמש כאחד מנציגי הציונות הדתית בהסתדרות הציונית. ב-2007, עוד בטרם מונה לתפקיד, הוגדר ב"הארץ" כ"אחד האנשים החזקים במפד"ל ובימין הדתי-לאומי בכלל". דובדבני שימש בעבר כמזכ"ל תנועת בני עקיבא העולמית ונכלל ברשימת המפד"ל לכנסת. הוא אף שימש בעצמו כראש החטיבה להתיישבות, עד שנאלץ לכרוש מהתפקיד בעקבות הממצאים הקשים של דו"ח ששון בנושא המאחזים הבלתי-חוקיים.²

בראש החטיבה עומד היום דני קריצ'מן, מנכ"ל משרד החקלאות לשעבר ומקורב של השר אביגדור ליברמן. קריצ'מן מכהן בתפקידו מאז 2010, אז עברה ראשות החטיבה לגוש הימני בהסתדרות הציונית העולמית המורכב מנציגי "ישראל ביתנו" ו"הבית היהודי".³ ב-2012 התפקד קריצ'מן למפלגתו של ליברמן והביע בה תמיכה פומבית.⁴ גם מנכ"ל החטיבה, עו"ד ירון בן-עזרא, הוא מינוי פוליטי של שר החוץ. לאחר שמונה לתפקיד, בן-עזרא אף הגיע אל בית המשפט השלום בירושלים כדי להביע תמיכה בליברמן במהלך המשפט המתוקשר שלו.⁵ בנוסף, עו"ד בן-עזרא ייצג את "ישראל ביתנו" בוועדת הבחירות המרכזית.⁶

אחד מתפקידי החטיבה הוא הקצאת קרקעות לבנייה ביהודה ושומרון. על האי-סדרים החמורים ועל העבירות השיטתיות שהתגלו בפעילות החטיבה כבר כתבה בהרחבה עו"ד טליה ששון בדוח המאחזים שפורסם ב-2005.⁷ "החטיבה להתיישבות הקימה בעיקר מאחזים בלתי-מורשים רבים, ללא אישור הדרג המדיני המוסמך", כתבה ששון.⁸ "החטיבה אמורה להיות דרג ביצועי בלבד, שתפקידה הוא להוציא לפועל החלטות של הדרג המדיני", הוסיפה. "אלא שכאן התהפכו היוצרות, והדרג הביצועי הפך, שלא לפי ייעודו, לשותף לדרג המחליט". עוד צוין בדוח כי החטיבה התעלמה "מהצורך בתכנון תוכנית בת-תוקף, וזאת שלא באקראי אלא כשיטת עבודה. בכך פעלה בניגוד לחוק התכנון והבניה הירדני החל בשטחים. היא אף לא ניסתה כלל להביא לאישור תוכנית טרם העלייה על הקרקע."⁹

בהחלטת ממשלה מס' 601 מיולי 2009 נקבע כי על החטיבה להמציא אישור מהדרג המדיני עבור תוכנית העבודה השנתית שלה לבנייה ביהודה ושומרון.¹⁰ אלא שאישורים הכרחיים אלו אינם מוצגים בפני חברי ועדת הכספים המאשרים את ההעברות התקציביות לבנייה מעבר לקו הירוק.

תפקיד נוסף של החטיבה הוא מימון גופים הקשורים בדרך זו או אחרת להתיישבות בין היתר באמצעות

תקציב תמיכות, קרי, כסף ציבורי שאינה משתמשת בו בעצמה אלא מעבירה הלאה לגופים חיצוניים, ובהם עמותות, קבלני בנייה וספקי שירות.

ניסיונות חוזרים ונשנים בשנים האחרונות לחשוף את תקציב החטיבה לא צלחו. לפני כמה שנים עברה האחריות על החטיבה ממשרד החקלאות לאחריותו הישירה של משרד ראש הממשלה. לפי ההערכות, מהלך זה נועד להבטיח כי כמה שפחות גורמים ייחשפו לאופי ולהיקף הפעילות שלה.¹¹ באפריל 2014 אף ניסתה שרת המשפטים, ציפי לבני, להביא לאישורו של צו להחלת שקיפות על תקציב החטיבה להתיישבות, אך נחסמה על-ידי יו"ר ועדת חוקה, חוק ומשפט של הכנסת, ח"כ דוד רותם.¹² חשוב להזכיר כי ח"כ רותם, עורך דין במקצועו, ייצג בעבר את החטיבה להתיישבות.¹³ חברי הכנסת המתנגדים לחשיפת תקציב החטיבה מודים באופן גלוי כי הם עושים זאת כדי לסכל כל הפרעה לבנייה בהתנחלויות.¹⁴

תקציב התמיכות של החטיבה עומד במוקד תחקיר זה. מהממצאים שבידינו עולה בבירור כי החטיבה להתיישבות הפכה להיות **הקופה הפרטית והחשאית** של הימין המתנחלי בישראל - תקציב שמן, נעדר כל פיקוח ובקרה, שבאמצעותו המפלגות המזוהות עם מפעל ההתנחלות, ובראשן "הבית היהודי" ו"ישראל ביתנו", משתמשות בכספי ציבור על-מנת לחזק את ההתיישבות מעבר לקו הירוק ולבסס את התשתית הפוליטית והאידיאולוגית שלהם ברחבי המדינה.

2

פילוח התמיכות: איפה הכסף?

התחקיר מפרט את התמיכות של החטיבה להתיישבות לשנת 2014, כפי שהן עולות מהרישומים של החשב הכללי במשרד האוצר, המעודכנים ליוני 2014. הסכום הכולל של התמיכות עד למועד זה: 432,202,043 שקל.¹⁵

חשוב לציין כי לא מדובר בתקציב המלא של החטיבה. מאחר שראשי החטיבה מסרבים בתוקף לחשוף את תקציבה,¹⁶ הם לא פרסמו עד כה נתונים מדויקים באשר לאופן שבו היא משתמשת בסכומים המוקצים לה מדי שנה. יחד עם זאת, ניתוח תקציב התמיכות מספק הצצה ראשונה מסוגה לסדרי העדיפויות שמנחים את פעילות החטיבה.

בנתוני התמיכות יש פירוט של כלל הגופים שיזכו לתמיכה ממשלתית באמצעות החטיבה במהלך 2014. בתקציב המדינה הוקצה לחטיבה סכום של 58 מיליון שקל. אלא שעם אישור חוק התקציב מתחילה קופת החטיבה לגדול באופן משמעותי. מדי שנה תופח תקציב החטיבה במאות אחוזים באמצעות העברות חוץ-תקציביות המאושרות במהלך השנה בוועדת הכספים. בחצי הראשון של 2012, למשל, גדל התקציב בלא פחות מ-430%. השנה הוא הספיק לגדול כבר ב-59% שהם 346 מיליון שקל.¹⁷

יתרונו של מנגנון ההעברות החוץ-תקציביות נעוץ בכך שהוא מתקיים הרחק מעין הציבור ושלא מתרחש סביבו כמעט כל דיון פרלמנטרי. ההעברות נדונות ומאושרות בוועדת הכספים של הכנסת, שכיום עומד בראשה ח"כ ניסן סלומינסקי (הבית היהודי).

חשוב לדעת כי כשחברי הכנסת מתבקשים לאשר העברות תקציביות לחטיבה, הם נחשפים לפילוח של השקעות החטיבה לפי כותרות כלליות בלבד. המידע המוצג כאן, המפרט לאן ולמי באמת מוזרם חלק גדול מהכסף, לא חשוף בפניהם בשום שלב. מה שכן ידוע הוא שמתוך כל מחוזות החטיבה, המחוז שמקבל את התוספות התקציביות הגדולות ביותר במהלך השנה הוא מחוז מרכז, שכולל אך ורק את המועצות האזוריות והמקומיות של יהודה ושומרון.¹⁸

יתרה מכך, מנתוני החשב הכללי לשנת 2014 עולה כי האישור שמספקת הוועדה אינו אלא הליך פורמלי ריק מתוכן, מאחר שהחטיבה חתמה כבר חוזי התקשרות עם הגופים הנתמכים על בסיס אישור ממשרד האוצר - עוד בטרם התבצע דיון כלשהו בעניין בוועדת הכספים.¹⁹

פילוח כללי

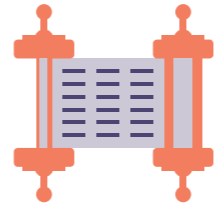
התמיכות הכספיות של החטיבה להתיישבות, כפי שהן מופיעות בנתוני החשב הכללי, מתחלקות לכמה קטגוריות: תשתיות התיישבות; פעולות חברה וקליטה; מענקי מחקר ופיתוח; מימון התחייבויות עבר; שיקום תשתיות ביישובים; מפוני גוש קטיף; גרעיני התיישבות וכפרי סטודנטים. החטיבה להתיישבות מטפלת בפרויקטים האלה מכוח החלטות ממשלה שהסמיכו אותה לכך.

כדי לעמוד על סדר העדיפויות האמיתית של החטיבה ביצענו חלוקה של תקציב התמיכות הכולל לקטגוריות המתבססת על השאלה מי מקבל את התקציב. למרות הממצאים הרבים שהצלחנו לחלץ מנתוני התמיכות, אין ספק כי התמונה שבידינו עודנה חלקית ביותר. את קבוצות מקבלי התמיכה מיינו

182 רשויות מקומיות, יישובים וחברות עירוניות:
198,861,560 שקל

68 גרעינים התיישבותיים ותורניים:
23,915,632 שקל

19 תמיכות במפוני ההתנתקות:
10,688,331 שקל

6 תמיכות בכפרי סטודנטים:
21,296,473 שקל

33 תמיכות תחת הקטגוריה "אחר":
177,440,047 שקל

* אלה הן תמיכות בקבלנים, בספקי שירותים ובגופים אחרים שלגביהם אין כל פירוט. עבור מה התבצע התשלום, מה היו הקריטריונים למתן המימון וכדומה - החטיבה שומרת את המידע הזה לעצמה.

3

ממצאי התחקיר: מה מסתתר בתקציב החטיבה להתיישבות?

א. רשויות מקומיות ויישובים - 74% מתקציב התמיכות הישירות ברשויות מוזרמים להתנחלויות, הדרום והצפון נזנחים מאחור

כפי שניתן לראות מהפירוט שלעיל, אחד מסעיפי ההוצאה העיקריים של החטיבה בתקציב התמיכות הוא תמיכה ישירה ברשויות מקומיות וביישובים (198,861,560 שקל, שהם 46% מתקציב התמיכות). החטיבה עושה זאת במסגרת ייעודה העיקרי שהינו, כאמור, "חיזוק הפריפריה של מדינת ישראל" ו"פיתוח אלמנטים אזוריים שישרתו את היישובים ויסייעו ביצירת אזורי התיישבות בעלי בסיס כלכלי-חברתי איתן".²⁰

בתגובה לביקורת הציבורית הגוברת בשנים האחרונות טוענים הפוליטיקאים המגבים את החטיבה כי רוב המשאבים שלה מושקעים בתוך תחומי מדינת ישראל. כך, למשל, עשה שר האוצר לפיד כשטען בינואר 2014 כי "רוב תקציב החטיבה להתיישבות עובר לגליל ולנגב".²¹ לפיד טועה ומטעה: תקציבם של מחוזות הצפון והדרום של החטיבה אכן גבוה יותר מתקציב מחוז המרכז (יהודה ושומרון), אבל אך ורק בבסיס התקציב - כלומר, בחוק התקציב כפי שהוא מוגש לכנסת.

ההעברות החוץ-תקציביות, שמספקות לחטיבה את רוב התקציב שברשותה, משנות את התמונה מקצה לקצה. נזכיר כי רק בחצי השנה האחרונה נוספו 346 מיליון שקל לקופת החטיבה בהעברות מסוג זה.²² הנתונים החדשים שבידינו מבהירים היטב מהו סדר העדיפויות האמיתי של החטיבה, שכן הם מאפשרים לנו להבין את היקף התמיכה הישירה שהיא מספקת למועצות אזוריות ויישובים.

ו. פילוח התמיכה הישירה ברשויות:

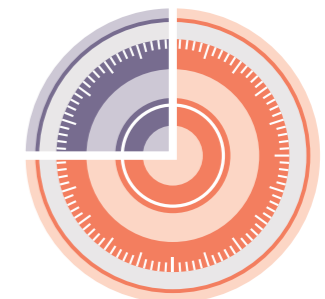
סך כל התמיכות הישירות ביישובים ורשויות מקומיות:

198,861,560 שקל

סך כל התמיכות המופנה להתנחלויות:

148,700,306 שקל

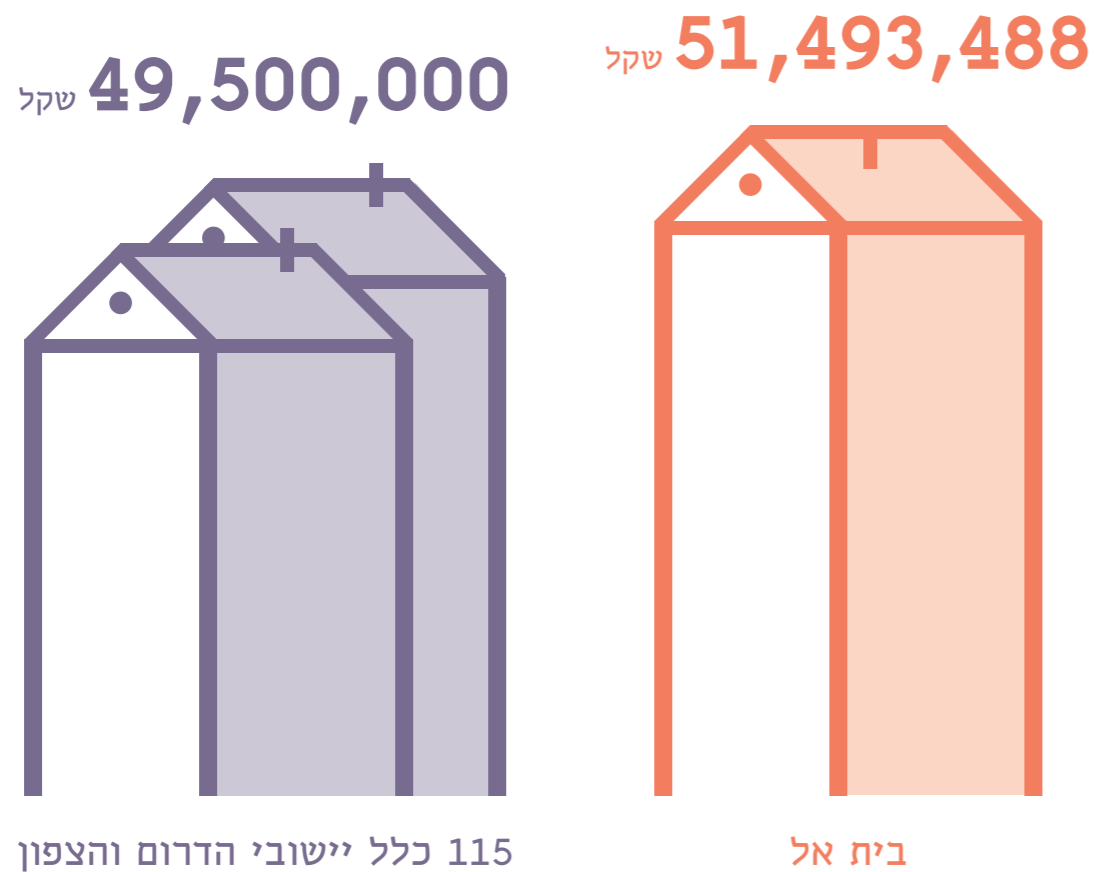
74.5%
מתמיכות החטיבה ביישובים מוזרמים להתנחלויות

חשוב לציין כי אין בנתונים אין כל פירוט לגבי ייעוד הסכומים המוזרמים לרשויות המקומיות: אנחנו יודעים לאיזו רשות הועבר הכסף, אבל לא מה נעשה בו.

השוואה בין הסכומים שמקבלות הרשויות מגלה דיספרופורציה מטרידה בין החלקים השונים של הארץ. כך, למשל, כלל יישובי הדרום והצפון מקבלים מהחטיבה 49.5 מיליון שקל. ההתנחלות בית אל, לעומת זאת, מקבלת לבדה תקציב גבוה יותר מכל יישובי הדרום והצפון. במסגרת שלוש תמיכות שונות מעבירה החטיבה כ-51.5 מיליון שקל למועצה האיזורית בית אל. שתי תמיכות מיועדות למימון עבודות של קבלנים פרטיים והשלישית ניתנת תחת הקטגוריה "אחר". כל זאת בלא מכרז, בקרה ושקיפות מינימלית.

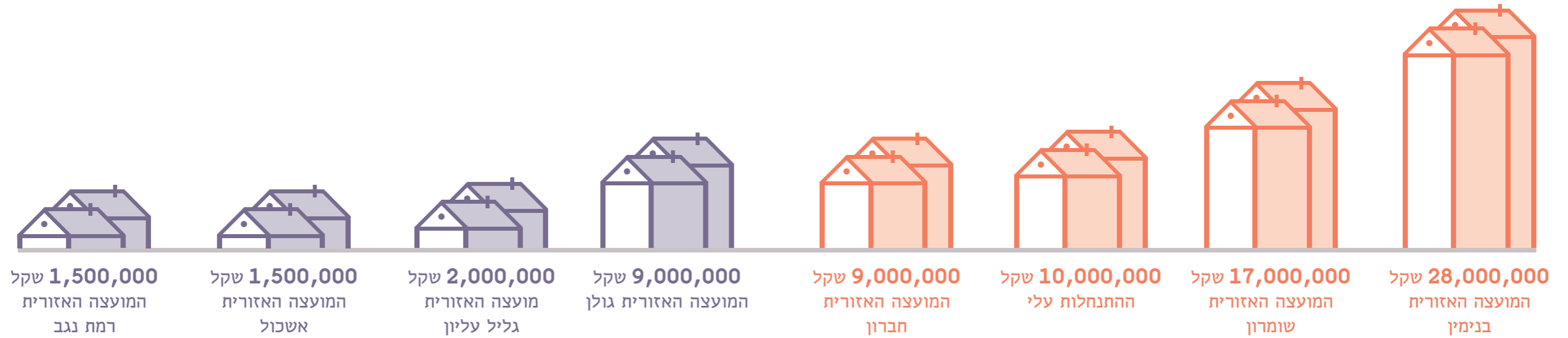
ו. השוואת הסכומים המוזרמים לרשויות המקומיות:

עוד גורמים שזוכים לתמיכה מאסיבית מצד החטיבה הם המועצה האזורית בנימין שמקבלת קרוב ל-28 מיליון שקל בשנה, המועצה האזורית שומרון שמקבלת 17 מיליון שקל, ועד מקומי עלי - 10 מיליון שקל והמועצה האזורית חברון עם 9 מיליון שקל. המועצה האזורית היחידה מחוץ ליהודה ושומרון שזוכה לסכום דומה היא המועצה האזורית גולן עם 9 מיליון שקל ב-2014.

לשם השוואה, כל התמיכות המאושרות למועצה האזורית גליל עליון עומדות על קצת יותר מ-2 מיליון שקל. התמיכות למועצה האזורית רמת נגב - על קצת פחות מ-1.5 מיליון. אפילו המועצה האזורית אשכול שבעוטף עזה - שלפי החלטת ממשלה אמורה לקבל עדיפות ותמיכה ממשלתית מוגברת²³ - מקבלת 1.5 מיליון שקל בלבד.

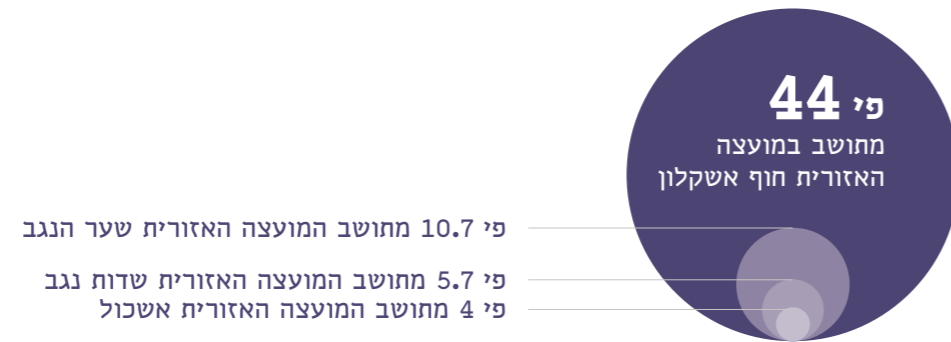
1. השוואת הסכומים המוזרמים לרשויות המקומיות:

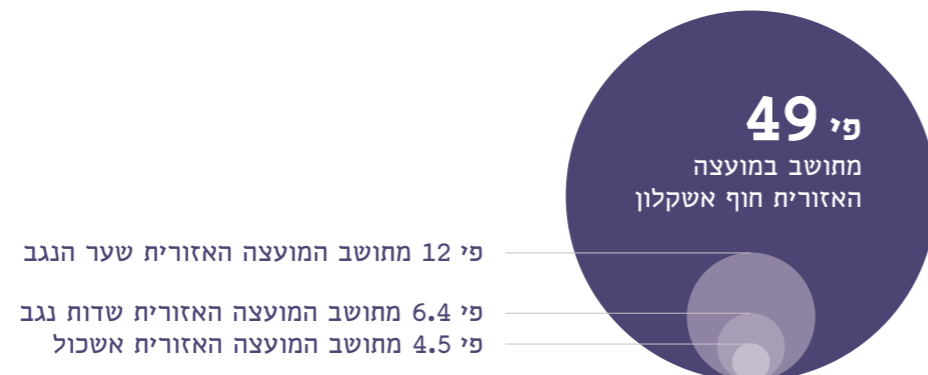
2. ההשקעה המפלה מעבר לקו הירוק - מבט השוואתי:

1. החטיבה תשקיע ב-2014 בתושב המועצה האזורית הר חברון:

2. החטיבה תשקיע ב-2014 בתושב המועצה האזורית מטה בנימין:

3. החטיבה תשקיע ב-2014 בתושב המועצה האזורית שומרון:

מתושב במועצה האזורית חוף אשקלון

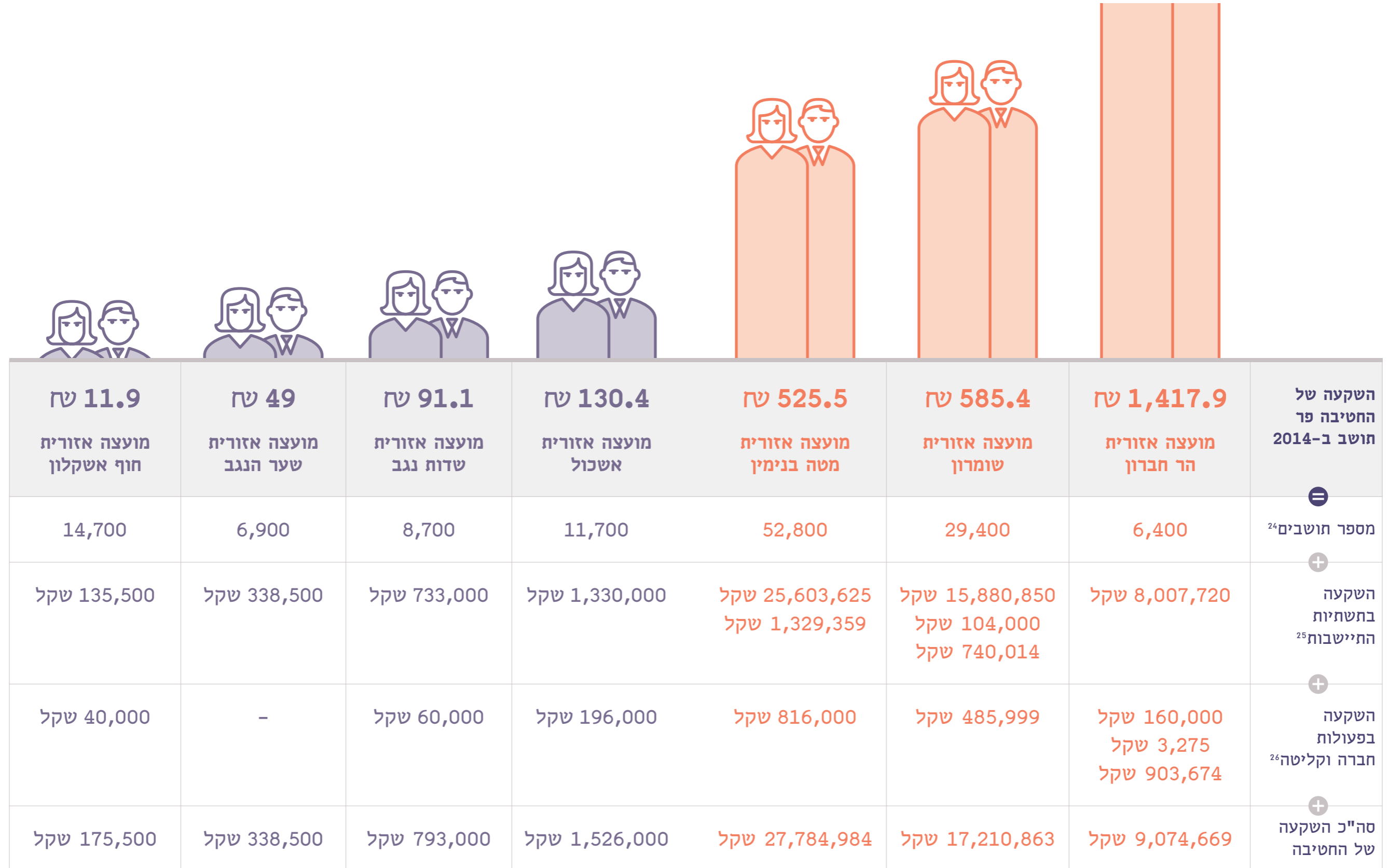
119 פי

פי 28.9 מתושב במועצה האזורית שער הנגב

פי 15.5 מתושב במועצה האזורית שדות נגב

פי 10.8 מתושב במועצה האזורית אשכול

|| השקעת החטיבה להתיישבות במועצות אזוריות ביהודה ושומרון לעומת מועצות אזוריות בדרום הארץ

ב. חשדות למינהל בלתי-תקין

עמותה שבראשה עומד ראש מינהלת הגרעינים התורניים, הרב אריאל דורפמן, מקבלת מימון של קרוב לחצי מיליון שקל. לפי שורה של החלטות ממשלה, ביניהן החלטה מ-2013, משרד הבינוי והשיכון הוא אחד הגורמים המרכזיים בתהליך תקצוב הגרעינים.²⁷ לפי אותה החלטה, המשרד בראשות השר אורי אריאל יקצה במהלך 2014 וב-2015 סכום של 50 מיליון שקל לקידום מפעל הגרעינים. עוד הוחלט כי החטיבה להתיישבות, משרד הבינוי והשיכון והמשרד לפיתוח הנגב והגליל יפעלו בתיאום על-מנת לקדם את פרויקט הגרעינים.²⁸

עם כניסת אריאל למשרד השיכון מינה השר את הרב אריאל דורפמן - פעיל במפלגת "הבית היהודי", שאף היה מועמד לשיבוץ ברשימת המפלגה לכנסת כחלק מרשימת "תקומה"²⁹ - לעמוד בראש מינהלת הגרעינים התורניים הפועלת במשרד.³⁰

אלא שבמקביל לתפקיד זה שהוא ממלא כנציגו הרשמי של שר השיכון,³¹ המשיך דורפמן לשמש מנכ"ל באחת העמותות התורניות הנתמכות על-ידי החטיבה להתיישבות. כלומר, נוצר מצב בלתי-תקין שבו דורפמן אחראי מטעם משרד השיכון על הטיפול בגרעינים, ובו-בזמן עומד בעצמו בראש אחד הארגונים שמקבלים תמיכה כספית באמצעות החטיבה להתיישבות. המדובר במרכז תורני בשם "המקום" הפועל בלב תל-אביב, כמה עשרות מטרים מרחוב שינקין,³² ועוסק בין היתר בהחזרה בתשובה. לדורפמן ניסיון עשיר בתחום: בעברו שימש כראש אגף התשובה בתנועת הימין הקיצוני "קוממיות".³³ "המקום" נתמך ב-2014 על-ידי החטיבה להתיישבות ב-435 אלף שקל. כמו כן, דורפמן היה מעורב בהקמת שתי עמותות נוספות הפועלות בתל אביב ונתמכות על ידי החטיבה: "נחת" (179 אלף שקל) ו"אופק" (151 אלף שקל).

אברהם דובדבני, יו"ר ההסתדרות הציונית העולמית - האדם הממונה על החטיבה להתיישבות - יושב בוועד המנהל של שניים מהגופים הנתמכים על-ידי החטיבה. החטיבה פועלת, כאמור, כחלק מההסתדרות הציונית העולמית. במקביל, יו"ר ההסתדרות הציונית מאז 2010, אברהם דובדבני,³⁴ חבר בוועד המנהל של שני גופים שהחטיבה מממנת: ישיבת ההסדר ברמת-גן³⁵ (ע"ר "להאיר את העיר", המקבלת 195,000 שקל) וישיבת ההסדר בירוחם (903,202 אלף שקל).³⁶

ג. חשדות לניגוד עניינים

כאמור, בשנת 2010, התמנה דובדבני, איש המזוהה עם מפלגת "הבית היהודי", ליו"ר ההסתדרות הציונית העולמית וראשות החטיבה להתיישבות נמסרה לגוש הימני בארגון. לאור ממצאי הבדיקה כי החטיבה מעבירה כסף לעמותות המנוהלות על - ידי פעילים מרכזיים במפלגת "הבית היהודי", עולה חשד לניגוד עניינים.

להלן דוגמאות:

העמותה שבראשה עומד יו"ר ועדת החוקה של "הבית היהודי", הרב דניאל טרופר, מקבלת מהחטיבה יותר מחצי מיליון שקל בשנה. "הקרן להתחדשות קהילות בישראל" מקבלת מהחטיבה תמיכה ישירה של 574,500 שקל ב-2014. בנוסף, 15 גרעינים המשתייכים לרשת שלה זוכים לתמיכה נוספת מהחטיבה. בראש העמותה עומד הרב ד"ר דניאל טרופר. מלבד תפקידו בעמותה התורנית, משמש טרופר גם כיו"ר ועדת החוקה של "הבית היהודי".³⁷ מתוקף תפקידו זה אחראי טרופר בימים אלה על ניסוח החוקה החדשה של המפלגה, אשר זוכה לביקורת פנים-מפלגתית חריפה בשל הסמכויות הרבות שהיא מעבירה לידי היו"ר, נפתלי בנט.³⁸ בעבר שימש טרופר כיו"ר ועדת המפקד של "הבית היהודי" והיה אמון, בין היתר, על ארגון הפריימריז של המפלגה.³⁹ בתחילת 2014 חשפו ערוץ 10 ומכון "מולד" כי השר בנט העביר ל"קרן להתחדשות קהילות בישראל" אשר בראשה עומד טרופר שני מיליון שקל ללא כל מכרז דרך מינהלת הזהות היהודית שנמצאת בשליטתו.⁴⁰

מימון מוסדות שהקים סגן שר החינוך, אבי וורצמן (הבית היהודי). מכון "אורות ישראל",⁴¹ "בית מוריה"⁴² ו"המרכז לחינוך יהודי ציוני"⁴³ הם שלושה גופים העוסקים בפעילות תורנית בדרום הארץ. השניים הראשונים נתמכים כל אחד ב-2014 על-ידי החטיבה בסכום של 180 אלף שקל והמרכז לחינוך יהודי ציוני ב-64,000 שקל. את שלושתם הקים מי שמשמש היום כסגן שר החינוך, אבי וורצמן (הבית היהודי). התמיכה הממשלתית האחרונה למכון "אורות ישראל", היא משנת 2010 - על סך 60 אלף שקל.⁴⁴ כלומר, התמיכה במוסד התחדשה רק השנה, והיא משלשת את הסכום שנקבע ב-2010.

העמותה של הרב רחמים נסימי, פעיל מרכזי בבית היהודי, נתמכת ביותר מ-800 אלף שקל על-ידי החטיבה. דמות מרכזית נוספת בפרויקט הגרעינים התורניים הוא הרב רחמים נסימי שעומד בראש עמותת "שעלי תורה", המאגדת בתוכה עשרות גרעינים. בנוסף על התמיכה הישירה בעמותה שבראשה עומד נסימי, זוכים חמישה מגרעיני הרשת שלו לתמיכה נפרדת מהחטיבה.

נסימי התמודד בפריימריז של "הבית היהודי" ב-2013 ושובץ במקום ה-16.⁴⁵ על-פי ההערכות, הוא פקד כ-3,000 איש למפלגה.⁴⁶ העמותה בראשה הוא עומד מקבלת מהחטיבה ב-2014 תמיכה בגובה 815 אלף שקל. זאת בנוסף למימון נדיב של מיליוני שקלים שהיא מקבלת מדי שנה ממשרד החינוך ולעתים גם ישירות ממשרד ראש הממשלה (ראו פירוט בנספח הגרעינים המופיע באתר מולד).

ד. כספי ציבור משמשים לחיזוק התשתית הפוליטית של "הבית היהודי" ברחבי הארץ

סעיף הוצאה נוסף של החטיבה הוא תמיכה ישירה בגרעינים התיישבותיים ותורניים (68 גופים המקבלים, 22,258,667 שקל שהם כחמישה אחוזים מתקציב התמיכות). את סעיף הוצאה זה יש לבחון בהקשר של תופעת הגרעינים התיישבותיים והעירוניים אשר תפסה תאוצה רבה בעשור האחרון. כחלק מתופעה חברתית זו גדל באופן מיוחד מספר הגרעינים של הציונות הדתית - בין היתר, בזכות זרם הולך וגובר של כספי ציבור המועברים אליהם.

לתופעת הגרעינים התורניים יש רקע אידיאולוגי מובהק. מאז הנסיגה מסיני וביתר שאת מאז ביצוע תכנית ההתנתקות מוטרים מנהיגי הימין הדתי מהפער שבין הצלחתם בהקמת התנחלויות לבין חוסר המוכנות של הציבור הישראלי להתגייס ולהיאבק למען מפעל זה.⁴⁷ מכאן העיסוק וההשקעה המרובים בשנים האחרונות במה שכינה הרב יואל בן-נון, מראשי תנועת גוש אמונים, "ההתנחלות בלבבות"⁴⁸, קרי, המאמץ החינוכי-תעמולתי לרפא את הציבור הישראלי הלוקה בחולשה רוחנית שמתבטאת באינדיבידואליזם, חומרנות ונהנתנות.

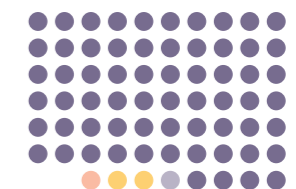
הגרעינים התורניים הם חוד החנית של פרויקט זה. היטיב לבטא זאת הרב אליהו מאל, אחת מדמויות המפתח של הגרעין התורני ביפו, כשהסביר כי המעבר שלו מבית-אל לגוש דן צמח מתוך הניסיון של ימי ההתנתקות ומהתחושה כי יש "לרפא את הדור מהכשל הרוחני" שבו הוא לוקה.⁴⁹ במובן זה, לגרעינים התורניים תפקיד מרכזי בחינוכו מחדש של הציבור הישראלי על-פי תורת הרב קוק.

מפלגת "הבית היהודי" מקיימת עם הגרעינים התורניים קשרים הדוקים כבר שנים. המפלגה הצליחה להבטיח את הגדלת התקצוב לגרעינים וכן את הידוק השליטה שלה בפרויקט באמצעות הכנסת סעיף ייעודי המוקדש למטרה זו בהסכם הקואליציוני שלה מ-2013.⁵⁰ כמו כן יש לציין כי הגרעינים זוכים גם לתמיכה כספית משמעותית מצד משרד הבינוי והשיכון, משרד החינוך והמשרד לפיתוח הנגב והגליל.

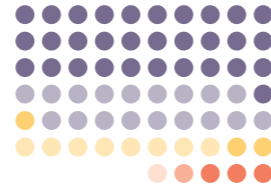
ו. פילוח התמיכה בגרעינים:

החטיבה תומכת ב-68 גופים במסגרת פרויקט גרעיני התיישבות.

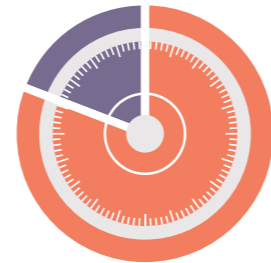
64 מהגופים הנתמכים הם עמותות, גוף אחד הוא אגודה שיתופית, שניים הם קבלני בנייה ואחד מוגדר כ"אחר"

החלוקה גיאוגרפית של כלל 65 גרעיני התיישבות הנתמכים:

81% מהגרעינים הנתמכים, 53 בסך הכל, הינם גרעינים תורניים

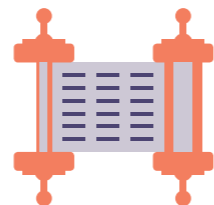
סך כל התמיכה בגרעינים עומד על: ₪ 22,200,000

₪ 14,000,000

מתוך התמיכה הכוללת בסך 22 מיליון, 12 מיליון שקל מועברים ישירות לגרעינים התורניים. אליהם מצטרפים 2 מיליון שקל המוזרמים לגרעינים תורניים על-ידי החטיבה במסגרת "מימון התחייבויות עבר" ו"תשתיות התיישבות".

כלומר, 14 מיליון שקל בסך הכל מוזרמים לגרעינים התורניים. פירוש הדבר הוא שמחצית מהתמיכה בגרעיני התיישבות מגיעה לגרעינים של הציונות הדתית, העוסקים בעיקר בפעילות תורנית.

ה. לא התיישבות ולא פריפריה - חיזוק תשתית פוליטית ומנגנון החזרה בתשובה בלב המדינה

מלבד הפצת מסרים אידאולוגיים ודתיים ברוח מפלגתו ומסריו של השר בנט, קיימות דוגמאות לזיקה פוליטית ישירה בין הגרעינים למפלגה.

כן, למשל, המפלגה משתמשת בגרעינים לביצוע פעולות השטח שלה. לדוגמה, בפברואר 2014 השתתף השר אורי אריאל בכנס של רשת הגרעינים התורניים "שעלי תורה" וקרא לכל הנוכחים להגיע להפגנה נגד מדיניות הממשלה ב"מבשרת אדומים" (E-1): "אני רוצה אתכם ואת אלו שלא פה. אם הבעיה היא כספית - נעזור. מכל גרעין אני רוצה שייצא לפחות אוטובוס אחד. אני יודע שזה מעכשיו לעכשיו. תעשו מאמץ, זה חשוב."⁵¹ במקרים אחרים הגישו הגרעינים למפלגה סיוע ביום הבחירות. לדוגמה, בבחירות הכלליות של 2013 ערך בנט ביקור מתוקשר בלוד; את הביקור כולו ליוו אנשי הגרעין התורני הפועל בעיר.⁵² גם הגרעין התורני במעלה אדומים ביצע פעילות פוליטית לטובת "הבית היהודי" בתקופה שלפני הבחירות.⁵³

בנוסף, אנשי "הבית היהודי" אף פונים לגרעינים במטרה לפקוד את חבריהם לשורות המפלגה. במרץ 2012, למשל, נערך אירוע הוקרה של הגרעינים למפלגה שבמהלכו קרא היו"ר דאז ונשיא אוניברסיטת בר-אילן היום, השר דניאל הרשקוביץ, לנציגי הגרעינים להשתלב בעשייה הפוליטית של "הבית היהודי" ולהתפקד אליה.⁵⁴

הגרעינים משמשים, אם כן, כפלטפורמה לפעילות פוליטית של "הבית היהודי" - ברמה המוניציפלית והלאומית כאחד. להלן כמה דוגמאות:

- ראש ישיבת ההסדר בחולון, הרב אלעזר אהרונסון, הורה לתלמידיו לפני בחירות 2013 להצביע למפלגתו של בנט ואף הופיע בעצמו ברשימת "הבית היהודי" לכנסת.⁵⁵ אחד המייסדים של העמותה שמפעילה את ישיבת ההסדר,⁵⁶ אלחנן גלט, הוא איש "הבית היהודי" שהיה בעברו מנכ"ל מרכז ישיבות בני עקיבא והיום משמש כמנכ"ל המשרד לשירותי דת תחת השר בנט.⁵⁷

<< תמיכת החטיבה ב-2014: 210,000 שקל.

- מנהל הגרעין התורני בקרית גת לשעבר, נתן מלסה, רץ בבחירות המקומיות האחרונות כמספר 2 ברשימת "הבית היהודי" למועצת העיר.⁵⁸

<< ב-2014 מקבל הגרעין תמיכה מהחטיבה בסכום גבוה של 985,742 שקל תחת קטגוריית הגרעינים, בנוסף ל-223,846 שקל תחת הכותרת "מימון התחייבויות עבר".

- מנהל הגרעין התורני בחולון, שלומי תמם, התמודד בבחירות המקומיות ברשימת "הבית היהודי" בעיר.⁵⁹

<< תמיכת החטיבה ב-2014: 148,500 שקל.

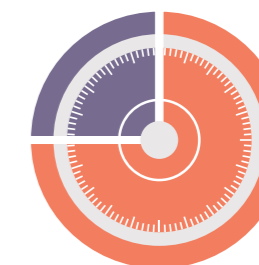
₪ 4,645,513

ישנן 12 עמותות לא תורניות המקבלות מהחטיבה להתיישבות תמיכה בגובה 4,645,513 שקל. יש לציין כי חלקן מפעילות מספר רב של גרעינים, כמו לדוגמה עמותת "יסודות לצמיחה דרור" (דרור ישראל).

יתר התקציב מופנה לגופים שאינם גרעינים (קבלני בנייה וגוף המוגדר "אחר").

76%

סקירה שביצענו של הוועדים המנהלים ושל צוותי הגרעינים התורניים מעלה כי ב-40 מחוץ 52 גרעינים תורניים (76%) ניתן לזהות זיקה פוליטית ברורה למפלגת "הבית היהודי" (ראו טבלה מפורטת בנספח). המסקנה ברורה: למפלגת "הבית היהודי" יש אינטרס מובהק בהתחזקות הגרעינים שמשמשים לה תשתית אידאולוגית, תעמולתית ופוליטית; החטיבה להתיישבות, גוף בלתי-שקוף ובלתי-מפוקח, היא אמצעי נוח במיוחד להזרמת כספים אל הגרעינים.

מנתוני התמיכות עולה כי החטיבה להתיישבות הפכה לצינור מרכזי להזרמת כסף ציבורי לגרעינים התורניים, גם כשרבים מהם פועלים בלב לבן של ערי המרכז, חלקם אף ביישובים אמידים. מדובר בפעולה המצויה באופן מובהק מחוץ לגבולות המנדט הרשמי של החטיבה שיעודה הוא, כאמור, סיוע לפריפריה החברתית וחיזוק התיישבות בלבד.

בשנים האחרונות הקדישה ממשלת ישראל שורת החלטות לחיזוק גרעינים המקיימים פעילות חברתית וחינוכית בפריפריה החברתית של ישראל, במיוחד בנגב, בגליל וביישובי עוטף עזה.⁷⁰ כך, למשל, משרד השיכון, אחד המשרדים האחראים על התמיכה הממשלתית בגרעינים, קבע כי תינתן עדיפות משמעותית לגרעינים עירוניים שפועלים בערים הנמצאות בתחתית הדירוג החברתי-כלכלי של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, כלומר, בפריפריה החברתית-כלכלית של ישראל.⁷¹

כחלק ממדיניות הממשלה לעידוד ההתיישבות במסגרת גרעינים הוסמכה החטיבה ב-2009 לסייע לגרעינים קיימים בנגב ובגליל.⁷² ב-2011 הורחבו סמכויותיה גם למתן סיוע לגרעינים עירוניים חדשים, שאינם נמצאים בהכרח בנגב ובגליל.⁷³ בנוסף, בהחלטה מ-2013 נקבע שיש למנוע מצב של כפל תמיכה באותם גופים מצד כמה גורמים ממשלתיים.⁷⁴ הממצאים מוכיחים כי חלק ניכר מתמיכות החטיבה בגרעינים סותר את החלטות הממשלה שפורטו לעיל ומבהיר היטב מהו סדר העדיפויות המנחה את החטיבה.

מהבדיקה שערכנו עולה כי 33 מהגרעינים שממומנים על-ידי החטיבה לא פועלים כלל בנגב ובגליל אלא במרכז הארץ, חלקם במקומות כמו רעננה, הוד השרון ומודיעין. שלוש הערים הללו, למשל, משתייכות לאשכול סוציו-אקונומי 8 (מתוך 10) של הלמ"ס. רמת השרון, שגם בה מתקצב גרעין תורני, נמצאת אפילו אשכול אחד מעליהן.⁷⁵ בסך הכל, 23 גרעינים תורניים מתוך 65 פועלים ביישובים מבוססים ואמידים. בעיר תל-אביב לבדה יש לא פחות מ-9 גרעינים תורניים הנתמכים על ידי החטיבה. חלקם פועלים בשכונות האמידות ביותר של העיר. כעת נסקור שלושה גרעינים הממחישים את התופעה (את הפירוט המלא ניתן למצוא [בנספח הגרעינים התורניים](#)).

● **"קהילת ראשית"** הפועלת ברמת השרון מקבלת מהחטיבה ב-2014 סכום של **246,000 שקל**. במקביל, היא זוכה לתקציב נוסף ממשרד החינוך במסגרת "תמיכה במוסדות תורניים" בגובה **483,816 שקל**.

המטרה המוצהרת של הארגון היא "הקמת בית מדרש וכולל ללימוד תורה ומסגרות תורניות נוספות. הפצת תורה, אמונה ותרבות תורנית יהודית בקרב כל שכבות האוכלוסייה."⁷⁶ בגרעין מודים בגלוי כי המטרה המרכזית שלהם היא "הפצת תורה בלב גוש דן."⁷⁷ בראיון לעלון "ראש יהודי" הרחיב נציג הגרעין והסביר כי "מרכז העצבים מוקד קבלת ההחלטות הוא גוש דן. השפעה שם היא השפעה ישירה על כלל דמותה של מדינת ישראל."⁷⁸

לשם קידום מטרתם, החלו אנשי הגרעין לקיים פעילויות חינוכיות בגני ילדים, בבתי ספר ובמרכזים קהילתיים בעיר ואף הקימו ישיבת הסדר. עד מהרה פתחו תושבי רמת השרון במאבק נגד הגרעין בשל ניסיונותיו לשנות את אופי השכונה שבה התמקם ובשל הרעש שעלה מהישיבה בלילות.⁷⁹ בסופו של דבר, הגיעו הצדדים להסכמה שהישיבה תעבור למיקום חלופי.⁸⁰

● **הגרעין התורני של הוד השרון**, אחד היישובים המבוססים בארץ, מקבל ב-2014 מהחטיבה סכום של **310,000 שקל**. הגרעין מפעיל "מרכז להעמקת הזהות היהודית", שבמסגרתו

● רב הגרעין התורני בצפת, הרב יותם קארו, התמודד ברשימה המשותפת של האיחוד הלאומי וחב"ד בבחירות המוניציפליות, וזכה לברכת השר אורי אריאל.⁶⁰

<< תמיכת החטיבה ב-2014: 200,000 שקל.

● מנהל הגרעין התורני ביפו, איתי גרנק, התמודד ברשימת המפלגה לכנסת.⁶¹

<< תמיכת החטיבה ב-2014: 335,261 שקל.

● יוסי הרוש, חבר הגרעין התורני בלוד, הוצב בראש רשימת "הבית היהודי" בבחירות המוניציפליות האחרונות. לאחר הבחירות מונה לסגן ראש העירייה. גם ראש העירייה עצמו, יאיר רביבו, הוא חבר הגרעין התורני, אך הוא היה מועמד מטעם "הליכוד".⁶² לאחר שניצח בבחירות מינה רביבו לתפקיד מנכ"ל העירייה את אהרון אטיאס,⁶³ חבר הגרעין שאף ניהל אותו בעבר. אטיאס הוא גם פעיל במפלגת "הבית היהודי" והוצב במקום 13 ברשימתה לכנסת ב-2009.⁶⁴

<< תמיכת החטיבה ב-2014: 526,500 שקל.

● אלון דויד, ראש עיריית שדרות, התמודד בבחירות המקומיות מטעם "הבית היהודי", "הליכוד", ו"העבודה". דויד הוא חבר בגרעין התורני רעות שפועל בעיר. לאורך הקמפיין זכה לתמיכה אינטנסיבית ופעילה מהגרעין התורני.⁶⁵ הרב אריאל בראלי, חבר הגרעין, כתב אחרי הבחירות: "הניצחון בשדרות הוא לא הניצחון של בנט אלא של הגרעין התורני... הניצחון בשדרות מעביר מסר לבנט: במקום בו הצד התורני מצוי במרכז וחובר לכוחות העממיים-מסורתיים שמצויים בחברה הישראלית, ישנה הצלחה... אפשר לקחת את המודל של הגרעינים התורניים בפריפריה ולהעמיד אותו כמרכז."⁶⁶

<< תמיכת החטיבה ב-2014: 180,000 שקל.

● אליהו (ללו) זוהר, ראש עיריית קרית מלאכי, התמודד על ראשות העירייה מטעם "הבית היהודי". אחד הצעדים הראשונים שעשה בתפקיד - מינוי מנהל הגרעין התורני בעיר לממלא מקומו.⁶⁷

<< תמיכת החטיבה ב-2014: 261,500 שקל.

● צביקה גרינקלינק, יו"ר הוועד המנהל של "בדרכי אבות",⁶⁸ גרעין תורני הפועל ברעננה, משמש גם כיו"ר רשימת "הבית היהודי" בעיר ואף כיהן כחבר מועצה מטעמה. בנט תמך בו באופן גלוי והבטיח לפני הבחירות לסייע לרשימה. גרינקלינק חתום על הדו"חות הכספיים של העמותה.⁶⁹

<< תמיכת החטיבה ב-2014: 190,500 שקל.

קבוצת הורים נוספת, הפעם בבית הספר החילוני אליאנס, הצליחה להוציא את חברי הגרעין משיעורי המורשת שהעבירו בתיכון.⁸⁹ במסגרת המאבק אספו ההורים מבחר התבטאויות של אנשי הגרעין שביקשו לחנך את ילדיהם. כך, למשל, התבטא הרב המלווה של הגרעין, יהושע שפירא, בנוגע לפסקי הלכה המתירים שימוש באמצעי מניעה או כניסה להריון שלא במסגרת נישואים וכן לגבי התארגנויות פמיניסטיות וחד-מיניות: "על זה צריך לקרוע - גם את הבגד וגם את הציבור... קדושת הצניעות והטהרה בישראל... זה מקעקע את קדושת היהדות... מתן הכשר לתועבות והחטאת הרבים, ויותר מזה - קעקוע יסודות הקודש של האומה הישראלית."⁹⁰

וכך התייחס הרב לקהילת הלהט"ב: "תועבה זו היא התועבה בה"א הידיעה, המעשה שנת"יחדו בו הארצות היותר טמאות והתרבויות היותר שפלות עלי אדמות... רבים רוצים היום לאלף את 'בני החושך' הפרימיטיביים בינה ולטהר את השרץ במחקרים משונים ובשלל אמירות כאילו מדעיות, הניזונות מתרבות רקובה."⁹¹

מן הדוגמאות שלעיל ברור, אם כן, כי המטרה האמיתית של חלק נכבד מהגרעינים אינה "חיזוק הפריפריה", שהרי הם פועלים בכמה מהשכונות החזקות והעשירות ביותר במדינה. תחת זאת, מתעניינים חברי הגרעינים בהחזרה בתשובה, בהפצת התורה ובחיזוק התשתית הפוליטית-אידאולוגית של הימין הדתי.

נחשפים מאות ילדים למערכי שיעור על יהדות בבתי-ספר ובגנים ממלכתיים. בנוסף, מפעילים אנשי הגרעין תכנית "חברותות", בית מדרש, מסגרות גיור, הכנה לבר-מצווה, דוכני תפילין ועוד.⁸¹ הגרעין גם מציע מלגות מלאות לאברכים ואף מוציא סיורים מודרכים לקבר רחל.⁸²

בראש הגרעין עומד הרב ראובן הילר, רב השכונות הדר-רמתיים, שעורר בעבר מחאה חריפה בקרב תושבי הוד השרון. ב-2010 חתם הילר על מכתב הרבנים שקרא לא למכור ולא להשכיר נכסים לערבים. בתגובה התארגנו תושבי העיר למחאה נגדו. בהפגנה שקיימו נשאו המפגינים שלטים שעליהם נכתב "באנו חושך לגרש" ו"הרב הילר - הבעיה של כולם" והחתימו את העוברים והשבים על עצומה שדורשת את פיטוריו. חברי מועצת העיר וכן סגן ראש העירייה דרשו אף הם לפטר את הרב. "שמה של העיר הוכתם במחי חתימתו של עובד ציבור", הסבירו.⁸³

הילר סירב לחזור בו מהקריאה ואמר: "היהדות איננה גזענית כלפי הגויים, אך בהחלט קוראת להיזהר ממגורים משותפים איתם - דבר שמוביל, לצערנו, בכל העולם לנישואי תערובת בכמות מבהילה". עוד תהה הרב: "האם כל אלו שגירשו את יהודי גוש קטיף כי סברו שיש לבצע הפרדה בין העמים יעמדו לדין בעוון גזענות? קל לשבת כאן בהוד השרון, בעיר יהודית נטו, ולקטר על הרב הילר. נראה מה הייתם עושים אם שלוש דירות בבניין שלכם היו מאוכלסות בערבים, ובשבת כל הקרובים היו באים מהכפרים לבקר אותם ובניהם היו מתעסקים עם בנותיכם."⁸⁴

הנהלת הגרעין אינה מסתירה את עמדתה הפוליטית גם בסוגיות אחרות. כך, למשל, פורסם בדף הפייסבוק של הגרעין סרטון הנקרא "למי שייכים השטחים?" שלצדו נכתב: "הפתרון: התיישבות, התיישבות ועוד התיישבות!!!"⁸⁵

● החטיבה אפילו מממנת גרעין התיישבות בשכונת רמת אביב ג', לא רחוק מביתו של שר האוצר יאיר לפיד. גרעין "רוח אביב" מקבל ב-2014 תקציב של **376,000 שקל** מהחטיבה. המטרות המוצהרות שלו הן: "הקמה, העצמה והפעלת מוסדות חינוך פורמלי ובלתי-פורמלי. פעילות חברתית לצמצום פערים חברתיים וכלכליים... חיזוק ערכי המשפחה והזוגיות... פעילות קהילתית, חברתית, יהודית. הקמה וחיזוק בתי כנסת בעלי אוריינטציה ציונית."⁸⁶

ראשית, ראוי להתעכב על טענת הגרעין בדבר "פעילות חברתית לצמצום פערים חברתיים וכלכליים". מדובר ביומרה תמוהה למדי, בהתחשב בכך שחברי הגרעין בחרו להתיישב דווקא באחת השכונות העשירות, ההומוגניות והיוקרתיות ביותר ישראל. סקירת רשימת הפעילויות של גרעין חושפת באופן מובהק שרוב הפעילות שלו היא דתית. יחד עם זאת, עלה בידינו לאתר פעילות "חברתית" מובהקת אחת - התנדבות בבית החולים איכילוב.⁸⁷

הפעילות של הגרעין לא התקבלה בסבר פנים יפות בקרב תושבי השכונה - חילונים ודתיים כאחד. ב-2012 התנהל מאבק בבית הספר הממלכתי-דתי "אלומות" ברמת אביב נגד פעילות הגרעין. הורי התלמידים התאגדו והצליחו למנוע מחברי הגרעין לשנות מן היסוד את אופיו של בית הספר. בין היתר, ניסו חברי "רוח אביב" לגרום לכך שתוחל במוסד החינוכי הפרדה בין בנות לבנים, בניגוד לנהוג בבית הספר זה שנים ובניגוד לדעת ההורים.

אחת האמהות שהייתה שותפה למאבק סיפרה ל"מעריב": "בנות השירות של הגרעין נכנסות ומעבירות שיעורים, מפזרים אותן בקהילה ותפקידן להפיץ אג'נדה חרדית-לאומית שמטרתה לשנות את הקיים: להמעיט בלימודי חול ולהרבות בלימודי קודש, לא להתערות בתעסוקה ובאקדמיה, להפריד בין נשים וגברים. לא ניתן לזה יד."⁸⁸

אחת התופעות שהגרעין נאבק בהן הוא יחסי ערבים-יהודים ביפו. "יש כאן תופעה בעייתית מאוד", אמר אלפרט, "נוצרות חברויות ובסופו של דבר בנות יהודיות מתחתנות עם ערבים וגם ההפך. היום ביפו כמעט בכל בניין יש נישואי תערובת". לדבריו, הפתרון הוא הקמת מערכת חינוך ליהודים בלבד. "אנחנו מנסים להקים מערכת חינוך ממלכתית-דתית, שלא תהיה חייבת לקבל את כולם... זה מבחינתנו הפתרון לעומק... הקמנו גם מרכז להעמקה יהודית וציונית, ויש לנו 1,200 תלמידים. אין ספק שהאינטגרציה שקיימת בבתי הספר גורמת להתבוללות."⁹⁸

● הגרעין התורני ברמלה מקבל מהחטיבה להתיישבות תמיכה בסך 220,000 שקל

ב-2014. בנוסף, הוא זוכה לתמיכה ממשרד החינוך בגובה 63,612 שקל. גרעין זה הוא חלק מתופעת הגרעינים התורניים בערים המעורבות (רמלה, לוד, יפו ועכו).

מאחורי יזמת הקמתם של הגרעינים בערים המעורבות עומד בין היתר רב העיר צפת, שמואל אליהו, שהסביר כי הגרעינים נועדו "להביא אור של תורה לכל ארץ ישראל."⁹⁹ הרב אליהו ידוע בהשקפותיו הקיצוניות כלפי ערביי ישראל. בעבר הוציא פסק הלכה שאוסר על מכירת או השכרת דירות לערבים והסביר: "יהודי צריך להבריא את הערבים"¹⁰⁰ (פירוט נוסף אודות גרעינים שבהקמתם ופעילותם מעורב הרב אליהו ניתן למצוא [בנספח הגרעינים התורניים](#)).

ואכן, הדמויות שעומדות בראש הגרעין ברמלה מגיעות מהמחוזות הקיצוניים של הימין המתנחלי. אליקים ויסנשטרן, ממקימי הגרעין, הוא הדובר של "תנועת המקדש" המקדמת את חזון בניית בית המקדש השלישי.¹⁰¹ בנוסף, הוא משמש דובר של ועד רבני יש"ע המעודד סרבנות¹⁰² ושל "חננו"¹⁰³ ארגון אשר מעניק ייצוג משפטי לפורעי תג מחיר, ובכללם לרוצחי הנער מוחמד אבו-חדיר.¹⁰⁴

יאיר קרטמן, ממקימי הגרעין, הוא חבר הנהלת ארגון הימין הקיצוני "קוממיות", תנועה שחרתה על דגלה "חיזוק והנחלת ערכי זקיפות הקומה היהודית".¹⁰⁵ התנועה תומכת בפעולות "תג מחיר" שנועדו למנוע פינוי מאחזים בלתי-חוקיים,¹⁰⁶ אוסרת על השכרת דירות לערבים, ארגנה את "מצעד הבהמות" שהתקיים במקביל למצעד הגאווה בירושלים, תומכת בסירוב פקודה, מהללת את הרב כהנא ונאבקת בארגוני הנשים הדתיות.¹⁰⁷ קרטמן גם ניהל את הקמפיין של ארגוני המתנחלים נגד שר הביטחון, משה (בוגי) יעלון, לקראת פינוי מאחזים בלתי-חוקיים לפני כמה חודשים.¹⁰⁸ בנוסף, תמך קרטמן ברב חיל האוויר שהודח מתפקידו לאחר שסירב לחייב את חייליו לנכוח בטקס צבאי שבו שרו נשים.¹⁰⁹

בדיון שנערך בתחילת 2012 בוועדת הפנים של הכנסת הודה ראש הגרעין התורני ברמלה, אוריה שחור, בסדר העדיפויות האמיתי שמנחה את פעילות הגרעין. "עיקר תפקידו של הגרעין הוא להרים את קרן התורה לציבור היהודי", אמר. "המאמץ שלנו לבנות בעיר שאנחנו חיים בה בית מדרש חזק, לימודי מורשת בכל מוסדות הציבור - הדתיים והלא דתיים. אני חושב שלא 90% אלא 100% מהכוח שלנו הולך על יהדות. זה השוס שלנו... אנחנו גם לא רוצים להתבייש באג'נדה שלנו. זאת אומרת, אני דתי-לאומי, ולא נוח לי לצייר את הפעילות שלנו כאילו אנחנו רק גרעין חברתי - לא, אנחנו גרעין תורני, והדגל שלנו הוא היהדות."¹¹⁰

בביקור בגרעין באפריל 2014 אמר השר בנט: "אני רוצה לברך את מסירות הנפש הגדולה מאוד שלכם. אני רוצה לברך את הגרעין התורני ברמלה. נקרא לזה גרעין חברתי... צריך לשנות. אתם עושים מהפכה כבר עשור, ואנחנו נעשה את מה שאנחנו יכולים כדי לעזור לכם. תראו אותנו בתור משרתי הציבור שלכם. רק תמשיכו. אני מאוד ממליץ... תבואו לרמלה."¹¹¹

1. כספי משלם המסים מממנים אישי ציבור המטיפים לסירוב פקודה, לאלימות נגד חיילי צה"ל ולפגיעה באזרחים ערבים

לבד ממנגנון ההחזרה בתשובה והפצת המסרים האידיאולוגיים של הימין המתנחלי, בדיקה של הגופים הנתמכים על-ידי החטיבה מעלה כי רבים מהם מעורבים בפעילות פוליטית קיצונית, שחלקה מנוגדת לחוקי המדינה. בין הגורמים הניזונים מכספו של הציבור הישראלי באמצעות החטיבה ניתן למצוא אישי ציבור המעודדים סירוב פקודה, מתירים שימוש באלימות נגד חיילי צה"ל ופועלים להגברת החינוך בין אזרחים יהודים לערבים.

להלן מספר דוגמאות לפעילות של גרעינים שהחטיבה מממנת (את הפירוט המלא ניתן למצוא [בנספח](#)):

● ישיבת שירת משה ביפו מקבלת מהחטיבה 791,714 שקל ב-2014 ו-542,184 שקל

שקל נוספים ממשרד החינוך. אחת ממטרות המוסד, שהוקם על-ידי הרב אליהו מאלי משיבת עטרת כוהנים, היא "החזרת רוח התורה והיהדות לכל עם ישראל שבגוש דן."⁹² הישיבה כבר הספיקה להיקלע לעימותים עם האוכלוסייה הערבית שסביבה.⁹³

המסקנה שלפיה יש להתיישב במרכז הארץ ולהפיץ שם את תפיסת העולם המתנחלית היא פועל יוצא של אירועי ההתנתקות, הסביר מאלי לעיתון "הצופה": "בעקבות גירוש גוש קטיף הוצעו לי להקים את הישיבה", אמר. "באותה תקופה ערכנו, אשתי ואני, את חשבון הנפש שלנו... בתקופת ההתנתקות ירדנו לשפלה, לרמת השרון, כדי לדבר עם אנשים לקראת נקודות ההכרעה... נוכחנו לדעת שרוב עם ישראל יושב בין חדרה לגדרה ושם גם מתקבלות ההחלטות... המסקנה שלנו אז... הייתה לעבור מבית אל לגוש דן... עשינו מפעל גדול ביישובים במשך 30 השנים האחרונות, אבל היום צריך להעביר את המאבק למקום אחר."⁹⁴

לתפיסתו של מאלי, הדרך היחידה להתנחל באמת ובתמים בלבבות הציבור הישראלי ולהשפיע עליו אידיאולוגית ופוליטית היא באמצעות מגע מתמשך עם האוכלוסייה. "הגישה השלטת להתמודדות עם בעיות היא זבנג וגמרנו", הסביר באותו ראיון. "אם הממשלה רוצה להוריד יישובים, מה השיטה? הפגנות ענק. אבל האם בזה ריפאתם את הדור, כשניסיתם להביא אלפים ורובבות שימנעו באופן נקודתי את המעשה הזה, שנובע מכשל רוחני שלא ניסיתם לרפא?... השיטה צריכה להשתנות, ושינוי השיטה הוא פסיכולוגי. רק אז נגיע לתוצאות."⁹⁵

באחד משיעוריו המוקלטים, שתוכנו פורסם ב"הארץ", נימק מאלי את חשיבות העבודה התורנית בלב קהילות חילוניות. "אין לך בעיה לכבוש את הר הבית, לסלק את הווקף, להרים את מסגד עומר ולהתחיל בבניית בית המקדש, נכון?", פנה לאחד מתלמידיו. "אבל מישהו שגר בצפון תל-אביב יגיד לך 'נפלת על הראש?', הוא יגיד לך שאתה מסכן את כל המפעל הציוני בהתנהגות הבלתי-אחראית שלך... בניית התודעה הלאומית זה תהליך הדרגתי ואטי, ועד שאתה מגיע לכך שהעם כולו איתך, אתה לא עושה את זה בלי שאתה יורד לתל אביב. אם תמשיך להסתגר בירושלים ובהתנחלויות ולדבר גבוהה-גבוהה, זה לא יעזור לך בכלום."⁹⁶

● הגרעין החברתי יפו מקבל מהחטיבה תמיכה בסך 335,261 שקל ב-2014. הרב

יובל אלפרט, שעומד בראשו, מציג גישה זהה, שבינה לבין "התיישבות" אין דבר וחצי דבר. "המערכה האמיתית היא על עם ישראל", הסביר אלפרט. "הציבור הכללי בארץ לא מכיר את תורת הרב קוק, לא יודע לענות על השאלה למה בכל אנו נאבקים על ארץ ישראל."⁹⁷

● אמירות דומות - מהטפה לסירוב פקודה ועד עידוד חרם על ערבים - ניתן למצוא בגרעינים תורניים רבים אחרים. כך, לדוגמה, הרב ינון אילני, הרב של "גלעד - גרעין למען ארד", אשר הביע תמיכה מוצהרת בסירוב פקודה,¹¹² התראיין ל"קול ישראל" והסביר כי "במדינת ישראל התורה לא צריכה להיות כפופה לשר הביטחון".¹¹³ אילני היה גם בין חותמי מכתב התמיכה ברב יצחק שפירא שנחקר בחשד לעבירות הסתה לגזענות ואלימות בספרו "תורת המלך",¹¹⁴ ספר המקיים דיון הלכתי בשאלה, באילו תנאים מותר להרוג גויים וילדיהם.¹¹⁵

בראיון לרדיו "קול חי" קבע אילני כי "שר הביטחון צריך להיות כפוף לרבנים, ולא הרבנים לשר הביטחון", והוסיף כי מדינת ישראל צריכה להיות כפופה לתורה ולא ל"מנוולים שיושבים בבית המשפט העליון".¹¹⁶ בהזדמנות אחרת קרא להחרים יכול חקלאי של ערבים,¹¹⁷ ואף דרש לשחרר מהכלא מחבלים יהודים.¹¹⁸ תמיכת החטיבה להתיישבות בגרעין התורני בערד: **142,000 שקל**.

● הגרעין התורני "מגן דוד דימונה" מקבל השנה מהחטיבה תמיכה בסך **199,120 שקל** בנוסף ל-**488,832 שקל** ממשד החינוך. הגרעין הוקם על-ידי תלמידיו של הרב זלמן מלמד מבית אל, מרבני תנועת הימין הקיצוני "קוממיות" ומהקיצוניים שברבני יש"ע.

ראש הגרעין, הרב דוד תורג'מן, פרש בראיון ל"בשבע" את החזון שלו עבור העיר הדרומית. "נשאר לנו שכל הדימונאים יעלו לרגל לירושלים. אנחנו לא רחוקים משם", אמר. "היום להיות בן תורה זו גאווה שאין עליה, מדינת ישראל מממנת את התורה: מי בונה פה את חדר האוכל? מי מתחזק פה את הר"מים? תרומות? לא, רק מדינת ישראל הקדושה. יש כאן תנועת תשובה אדירה, מסוג הדברים שעדיף לא לדבר עליהם. יש כאן מאה לומדי תורה כל לילה שבאים עם העגילים והקוקו, עוד ועוד. אנחנו נמצאים בסוף השיעור, ועוד מעט יוצאים להפסקה הגדולה ובה תהיה צעדה להר הבית".¹¹⁹

לסיכום, ניתן לראות בבירור כי הבטחותיה של החטיבה באשר לגרעינים הפועלים בשכונות מצוקה, מסייעים לפריפריה ועוזרים לצמצום הפערים החברתיים מחווירות עד כדי היעלמות, כשמבינים מה באמת מעסיק את אנשי הגרעינים הללו. למעשה, הציבור הישראלי מממן, מבלי שהוא אפילו מודע לכך, מפעל ענקי של החזרה בתשובה ושל העמקת ההשפעה הפוליטית של סקטור אחד על כלל האוכלוסייה.

ז. הפרת כללי המימון של הממשלה

פרט לשאלות הקשות שמעלה רשת הקשרים הפוליטיים שהוצגה לעיל, הזרמת הכספים לגרעינים מפרה בבירור כלליים בסיסיים של משרד האוצר למתן תמיכות.¹²⁰ ב-2013 הנחה משרד האוצר כי לא יוזרמו כספים למוסדות המעורבים בפעילות פוליטית. על-פי הממצאים שהוצגו לעיל, ניתן לראות שגרעינים תורניים רבים מעורבים בפעילות פוליטית מובהקת ואף פועלים למען "הבית היהודי" וכי העומדים בראש חלק מהם נושאים תפקידים במנגנון המפלגתי.

במקרים אחרים מופרים תנאים נוספים שנקבעו על-ידי משרד האוצר. כך, למשל, עמותה בשם "נחת" שהקים הרב אריאל דורפמן רק בשנה שעברה מקבלת תמיכה, על אף שבכללי המשרד נקבע כי עמותה זכאית לקבל תמיכה ממשלתית רק לאחר שנתיים של פעילות עצמאית. בנוסף, קבעה הממשלה כי יש למנוע מצב של כפל תמיכה באותם גופים מצד כמה גורמים ממשלתיים. הנתונים שבידינו מראים כי חלק ניכר מתמיכות החטיבה בגרעינים נוגד את ההחלטות שפורטו לעיל (פירוט מלא ניתן למצוא בנספח הגרעינים התורניים).

ח. החטיבה משמשת נתיב עוקף למימון ישיבות של הציונות הדתית

בדיקת נתוני הגרעינים התורניים הנתמכים מגלה כי רובם מפעילים מוסד תורני כזה או אחר: ישיבות הסדר, ישיבות גבוהות, ישיבות תיכוניות, מכינות קדם צבאיות וכוללים. חלק מחברי הגרעינים אף זוכים למענקים ולמלגות בתור אברכים באותן ישיבות וכוללים.

מהבדיקה עולה, כי 17 מן העמותות הנתמכות מקדישות את מירב המשאבים שלהן להפעלת ישיבות וכוללים וכי ממילא הן נתמכות גם על ידי משרד החינוך ומשרדי ממשלה אחרים במקביל. יתרה מכך, עולה החשד כי בחלק מהמקרים כספים שניתנו במסגרת תמיכה בגרעין שימשו בפועל למימון המוסד התורני (ראו פירוט מלא [בנספח הגרעינים והישיבות המופיע באתר מולד](#)).

תמיכות אלה סותרות את החלטת הממשלה מספטמבר 2013 הקובעת מפורשות כי ישיבות, כוללים ומוסדות דת אחרים לא ייחשבו כקבוצת התיישבות לצורך קבלת סיוע ממשלתי.¹²¹ בעוד שהותר להעביר סיוע לפעילות חברתית במסגרת גרעינים דרך עמותות המפעילות מוסדות דת, הבהירה הממשלה כי כוונתה שכספי התמיכה לגרעינים לא ישמשו כמקור תקציבי נוסף של הישיבות והוסיפה באותה החלטה כי בכל מקרה יש למנוע מצב של כפל תמיכות.

כאשר התקיימו דיונים על קיצוץ בתקציב הישיבות ברחבי הארץ,¹²² הבטיח יו"ר ועדת הכספים, ח"כ ניסן סלומינסקי (הבית היהודי), לבוחריו כי ימצא את הדרך לפצות את הישיבות של הציונות הדתית על הקיצוץ המתוכנן. כך על-פי כתבה ב"בשבע": "סלומינסקי טוען כי ישיבות הסדר לא יסבלו בשנה הקרובה מהקיצוץ - העברנו להם כספים אחרים - וכעת יש עבודה על הישיבות הגבוהות הציוניות. 'זה קצת מסובך, אבל גם להן נצליח לדאוג...' העברת הכספים הזאת... לא נמצאת בבסיס התקציב".¹²³ במלים אחרות, יו"ר ועדת הכספים הבטיח שהפיצוי על הקיצוץ יגיע מחוץ לחוק התקציב ("בסיס התקציב"), דהיינו, באמצעות העברות חוץ-תקציביות.

כאמור, הדו"חות הכספיים של העמותות מגלים כי כמה מהעמותות המפעילות ישיבות ומוסדות תורניים זוכות לתמיכה תחת קטגוריית "גרעיני ההתיישבות", למרות שעיקר תקציבן מופנה לטובת הפעלת ישיבות ולא לפעילות התיישבותית. להלן מספר דוגמאות:

- ישיבת ההסדר ירוחם - שלוש תמיכות שונות מהחטיבה << יתור מ-903,202 אלף שקל
- ישיבת ההסדר "אהבת ישראל" - עמותת "מגשימים ביחד בנתיבות" << 800 אלף שקל
- ישיבת ההסדר חולון << 210 אלף שקל
- הישיבה הגבוהה תל-אביב << 197 אלף שקל
- ישיבת ההסדר רמת גן - עמותת "להאיר את העיר" << 195 אלף שקל
- ישיבת ההסדר "שירת משה" ביפו - עמותת "מה יפו פעמי בת ציון" << 791,714 שקל
- ישיבת ההסדר "מגן דוד דימונה" - עמותת "הגרעין התורני מגן דוד דימונה" << 200 אלף שקל
- ישיבת ההסדר "חן במדבר" - עמותת "גלעד - הגרעין למען ערד" << 142 אלף שקל

- ישיבת ההסדר "אורות אשקלון" - עמותת "אורות - הגרעין התורני באשקלון" << 120 אלף שקל
- הישיבה הגבוהה "אורות נתניה" - עמותת "אור יחיאל להעמקת האחדות בעם" << 175 אלף שקל
- ישיבת ההסדר רמת השרון - עמותת "קהילת ראשית - חיי קהילה ברמת השרון" << 246 אלף שקל

חשוב לזכור כי תמיכות אלה מצטרפות לתמיכות משמעותיות המגיעות לעמותות ישירות ממשרד החינוך במסגרת תמיכת הממשלה במוסדות תורניים (פירוט מלא [בנספח הגרעינים והישיבות](#)).

סיכום

הדו"ח שלפניכם מציג ניתוח מפורט של תקציב התמיכות של החטיבה להתיישבות לשנת 2014. ניתוח הנתונים מבהיר את סדר העדיפויות שלאורו מתנהלת החטיבה וחושף לאן מוזרמים כספי משלם המיסים הישראלי בהיעדר פיקוח וללא כל שקיפות. סיכום הממצאים מוכיח כי למרות שייעודה הרשמי של החטיבה הוא "חיזוק הפריפריה של מדינת ישראל", גוף זה מיטיב בעיקר עם הסקטור המתנחלי תוך זניחת מחויבותו החברתית.

קיימת דיספרופורציה בולטת בין התמיכה בהתנחלויות לבין התמיכה ביישובי הפריפריה בתוך מדינת ישראל. 74% מתקציב התמיכות הישירות ברשויות מקומיות מוזרמים להתנחלויות. כך, למשל, ההתנחלות בית אל לבדה זוכה לתקציב גבוה יותר (51.5 מיליון שקל) מכל יישובי הדרום והצפון גם יחד (49.5 מיליון שקל). במהלך 2014 תשקיע החטיבה בתושב המועצה האזורית הר חברון פי 119 יותר ממה שהיא תשקיע בתושב המתגורר במועצה האיזורית חוף אשקלון, ופי 29 מתושב המתגורר במועצה האזורית שער הנגב.

חשדות למנהל בלתי תקין: עמותה שבראשה עומד ראש מינהלת הגרעינים התורניים במשרד השיכון, הרב אריאל דורפמן, מקבלת מהחטיבה מימון של כמעט חצי מיליון שקל. בנוסף, אברהם דובדבני - יו"ר ההסתדרות הציונית העולמית והאדם הממונה על החטיבה להתיישבות - מכהן בוועד המנהל של שניים מהגופים הנתמכים על-ידי החטיבה.

חשדות לניגוד עניינים: תחת הקטגוריה של "גרעיני התיישבות" זוכה העמותה שבראשה עומד יו"ר ועדת החוקה של "הבית היהודי", הרב דניאל טרופר, ליותר מחצי מיליון שקל. סכום גדול אף יותר (כ-800 אלף שקל בשנה) מקבלת העמותה של הרב רחמים נסימי, פעיל מרכזי בבית היהודי. בנוסף, שני גופים שהקים סגן שר החינוך, אבי וורצמן (הבית היהודי), זוכים אף הם למימון נדיב של מאות אלפי שקלים מהחטיבה.

כספי ציבור המיועדים ל"גרעיני התיישבות" משמשים בפועל לחיזוק התשתית הפוליטית של "הבית היהודי". הרוב המוחלט של הגרעינים הנתמכים הם גרעינים תורניים וב-76% מהם ניתן לזהות זיקה פוליטית ברורה למפלגתו של נפתלי בנט. רבים מהגרעינים עוסקים בהפצת המסרים הפוליטיים והאידיאולוגיים של "הבית היהודי" ואף רותמים את המשאבים שלהם עבור פעילות מפלגתית גלויה ומובהקת.

מנגנון החזרה בתשובה תחת אצטלה של "התיישבות": חלק ניכר מהגרעינים התורניים הנתמכים על-ידי המדינה מנהלים מנגנון של החזרה בתשובה בערי המרכז וביישובים אמידים. כמו כן, כספי הציבור הישראלי מממנים אישי ציבור המטיפים לסירוב פקודה, להפעלת אלימות נגד חיילי צה"ל ולפגיעה באזרחים ערבים.

הפרת כללי משרד האוצר למתן תמיכות: הזרמת הכספים לגרעינים מפרה בבירור את כללי משרד האוצר שאוסרים על העברת כספי ציבור למוסדות המעורבים בפעילות פוליטית.

החטיבה משמשת נתיב עוקף למימון ישיבות של הציונות הדתית: 17 מהעמותות שבדקנו מקבלות תקציב מהחטיבה תחת הקטגוריה "גרעיני התיישבות", למרות שעיקר תקציבן מופנה לטובת הפעלת ישיבות וכוללים. התמיכה בהן מתבצעת בניגוד להחלטת ממשלה מספטמבר 2013 הקובעת מפורשות כי ישיבות, כוללים ומוסדות דת אחרים לא ייחשבו כקבוצת התיישבות לצורך קבלת סיוע ממשלתי.

הערות שוליים

- 21 · <http://www.themarker.com/news/1.2220169>
- 22 · ראו הערה מס' 16
- 23 · <http://www.moital.gov.il/NR/rdonlyres/63D0C383-450A-4AA4-BB4A-320FB51382B4/0/1114.pdf>
- 24 · לפי נתוני הלמ"ס לשנת 2012, כך גם לגבי שאר נתוני האוכלוסייה בטבלאות.
- 25 · פירוט התמיכות השונות בתקציב התמיכות
- 26 · פירוט התמיכות השונות בתקציב התמיכות
- 27 · <http://www.pmo.gov.il/Secretary/GovDecisions/2013/Pages/des741.aspx>
- 28 · <http://tinyurl.com/pdrruvh>
- 29 · <http://tinyurl.com/ofum27e>
- 30 · <http://www.inn.co.il/News/News.aspx/261632>
- 31 · <http://tinyurl.com/k3hwtx5>
- 32 · <http://www.makom.org.il/course.asp?id=3>
- 33 · <http://www.inn.co.il/Besheva/Article.aspx/6104>
- 34 · <http://www.news1.co.il/Archive/001-D-241785-00.html?tag=18-07-16>
- 35 · <http://documents.guidestar.org.il/PDF/newfiles/desc/2012/117-99-2013-0211345.pdf>
- 36 · <http://documents.guidestar.org.il/PDF/newfiles/desc/2012/117-99-2013-0209969.pdf>
- 37 · [News/News.aspx/278967](http://www.inn.co.il/News/News.aspx/278967)
- 38 · <http://www.israelhayom.co.il/article/193979>
- 39 · <http://www.inn.co.il/News/News.aspx/246796>
- 40 · <http://news.nana10.co.il/Article/?ArticleID=1045602>
- 41 · <http://www.guidestar.org.il/organization/580464758>
- 42 · <http://www.baityehudi.org.il/avi-vertzman>
- 43 · <http://www.guidestar.org.il/organization/580293728?block=10>
- 44 · <http://www.guidestar.org.il/organization/580464758>
- 45 · <http://www.bechiroth.gov.il/elections19/heb/list/List.aspx?ListId=101>

- 1 · <http://www.hityashvut.org.il/PageCat.asp?id=16>
- 2 · <http://www.haaretz.co.il/news/politi/1.2271837> ראו גם: <http://www.haaretz.co.il/misc/1.1395876> ו-<http://tinyurl.com/08rzslc>
- 3 · <http://www.themarker.com/misc/1.590137>
- 4 · <http://tinyurl.com/ocp67lb>
- 5 · <http://www.haaretz.co.il/news/law/.premium-1.2033318>, <http://www.myesha.org.il/?CategoryID=251&ArticleID=4225>, <http://www.knesset.gov.il/elections18/heb/cec/CecMembers.aspx>
- 6 · <http://www.knesset.gov.il/elections18/heb/cec/CecMembers.aspx>
- 7 · פרק 2: <http://www.pmo.gov.il/SiteCollectionDocuments/PMO/Communication/Spokesman/sason2.pdf>
- 8 · שם, עמ' 27.
- 9 · שם, עמ' 28.
- 10 · <http://www.pmo.gov.il/Secretary/GovDecisions/2009/Pages/des601.aspx>
- 11 · <http://www.calcalist.co.il/local/articles/0,7340,L-3605837,00.html>
- 12 · <http://www.haaretz.co.il/news/politi/.premium-1.2287794>
- 13 · שם
- 14 · שם
- 15 · את פירוט התמיכות המעודכנות לחטיבה להתיישבות ניתן למצוא באתר התמיכות של החשב הכללי בכתובת: www.tmichot.gov.il תחת "פירוט תמיכות של משרד ממשלתי לשנה מבוקשת בחלוקה לפי נושאים".
- 16 · <http://www.themarker.com/news/1.2338467>
- 17 · <http://tinyurl.com/m8zeshv>, וגם ב-2014, שתי העברות: האחת במרץ - <http://tinyurl.com/pnxt98c> השנייה ביוני - <http://tinyurl.com/owtrh27>
- 18 · <http://www.calcalist.co.il/local/articles/0,7340,L-3605837,00.html>
- 19 · כך עולה גם מדברי נציגי האוצר בדיוני ועדת הכספים. ראו, למשל, את דברי ההסבר של נציג האוצר בדיון מיום 5.11.13, שבו נדונה בקשה להעביר סכום בגובה 170 מיליון שקל לחטיבה. ראו פרוטוקול דיון, עמ' 38-52.
- 20 · <http://www.hityashvut.org.il/PageCat.asp?id=16>

Pages/des741.aspx וגם החלטה מס' 692 מיום 13.8.2009, החלטה מס' 793 מיום 12.10.2009, החלטה מס' 2210 מיום 17.7.2008, החלטה מס' 4315 מיום 7.12.2008, החלטה מס' 3799 מיום 17.7.2008

<http://tinyurl.com/l84k4op> · 46

· 47 ראו למשל את מאמרו של יואל בן-נון, "לא הצלחנו להתנחל בלבבות", נקודה 158, עמ' 30-31.

· 48 ש.ם.

<http://news.walla.co.il/?w=/1383542> · 49

· 50 סעיף 33, http://www.knesset.gov.il/docs/heb/coalition2013_1.pdf

<http://www.inn.co.il/News/News.aspx/270590> · 51

<http://tinyurl.com/kcdc4d8> · 52

<http://tinyurl.com/lw8mbqz> · 53

<http://www.inn.co.il/News/News.aspx/235443> · 54

<http://tinyurl.com/n39qw2b> · 55

<http://www.guidestar.org.il/organization/580486041> · 56

<http://www.jdn.co.il/news/212890> · 57

<http://tinyurl.com/omfqzt4> · 58

<http://www.kipa.co.il/now/53416.html> · 59

<http://www.kipa.co.il/now/53261.html> · 60

<http://www.bechirof.gov.il/elections19/heb/list/List.aspx?ListId=101> · 61

<http://www.kipa.co.il/now/52991.html> · 62

<http://www.inn.co.il/News/News.aspx/264400> · 63

<http://www.knesset.gov.il/elections18/heb/list/list.aspx?ListId=95> · 64

<http://www.kipa.co.il/now/53965.html> · 65

<http://www.inn.co.il/News/News.aspx/264332> · 66

<http://tinyurl.com/ot8qdm0> · 67

<http://www.kipa.co.il/now/53624.html> וכן <http://www.local.co.il/raanana/115653/article.htm> · 68

<http://documents.guidestar.org.il/PDF/newfiles/fin/2012/117-99-2013-0162409.pdf> · 69

· 70 ראו למשל: החלטת ממשלה מס' 741 מיום 17.9.2013 <http://www.pmo.gov.il/Secretary/GovDecisions/2013/>

<http://tinyurl.com/m53b5uu> · 71

<http://www.pmo.gov.il/Secretary/GovDecisions/2009/Pages/des793.aspx> · 72

<http://www.pmo.gov.il/Secretary/GovDecisions/2011/Pages/des2833.aspx> · 73

<http://www.pmo.gov.il/Secretary/GovDecisions/2013/Pages/des741.aspx> · 74

http://www.cbs.gov.il/www/publications/local_authorities06/pdf/t02.pdf · 75

<http://www.guidestar.org.il/organization/580439800> · 76

<http://www.haaretz.co.il/misc/1.1165272> · 77

· 78 ש.ם.

<http://www.haaretz.co.il/misc/1.1165272> · 79

<http://www.mynet.co.il/articles/0,7340,L-4206285,00.html> · 80

<http://www.local.co.il/hod-hasharon/107913/article.htm> · 81

<http://tinyurl.com/oqzazjv> · 82

<http://www.local.co.il/hod-hasharon/78296/article.htm> · 83

· 84 ש.ם.

<http://tinyurl.com/m436uy8> · 85

<http://www.guidestar.org.il/organization/580541951> · 86

<http://ruachaviv.co.il/events.asp?id=48126> · 87

<http://www.nrg.co.il/online/54/ART2/323/817.html> · 88

· 89 ש.ם.

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3741333,00.html> ; וכן <http://tinyurl.com/mbpu7bx> · 90

<http://www.yrg.org.il/print.asp?id=39912> · 91

<https://www.youtube.com/watch?v=yiaASYwwpe4#t=231> · 92

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3600772,00.html> · 93

<http://news.walla.co.il/?w=/1383542> · 94

<http://mcs.gov.il/Documents/TMICHOT2013/NOHAL-sar-otzar.pdf> · 120

· 95 ש.ד.

<http://www.pmo.gov.il/Secretary/GovDecisions/2013/Pages/des741.aspx> · 121

· 96 ש.ד.

<http://www.jdn.co.il/news/218560> · 122

<http://www.zomet.org.il/?CategoryID=160&ArticleID=5029> · 97

<http://www.inn.co.il/News/News.aspx/257850> · 123

<http://www.inn.co.il/News/News.aspx/218006> · 98

<https://www.youtube.com/watch?v=pHVHQAAGc> · 99

<http://www.nrg.co.il/online/1/ART2/179/223.html> · 100

<http://www.inn.co.il/Besheva/Article.aspx/3903> · 101

<http://www.news1.co.il/Archive/001-D-48833-00.html> · 102

<http://www.eudi.022.co.il/BRPortal/br/P102.jsp?arc=5960> · 103

<http://www.inn.co.il/News/News.aspx/253012> · 104

<http://www.dkatom.co.il/index.php?module=Biz&pname=card&id=2045> · 105

<http://tinyurl.com/qebwd8a>, עמ' 64 · 106

<http://www.sixtyone.co.il/articles/76> · 107

<http://news.walla.co.il/?w=9/2730498> · 108

<http://tinyurl.com/mdedrm3> · 109

<http://www.knesset.gov.il/protocols/data/rtf/pnim/2012-01-30-01.rtf> · 110

<https://www.youtube.com/watch?v=6vndNwPQY20> · 111

<http://www.nrg.co.il/online/1/ART/955/731.html> · 112

<http://tinyurl.com/owsar5c> · 113

<http://www.ynet.co.il:ידי http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3927780,00.html> · 114
articles/0,7340,L-3925076,00.html

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3802260,00.html> · 115

<http://www.kr8.co.il/BRPortal/br/P102.jsp?arc=43370> · 116

<http://www.inn.co.il/Articles/Article.aspx/7540> · 117

<http://www.inn.co.il/Articles/Article.aspx/7397> · 118

<http://www.inn.co.il/Besheva/Article.aspx/7215> · 119

www.molad.org

משרד 077 706 0200

פקס 077 701 0209